

Datum 2023-08-25

Att:
Boverket
remiss@boverket.se

Setras svar på "Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m." Diarienummer 2215/2021

Setra tackar för möjligheten att lämna synpunkter på ovan rubricerat förslag.

Setra är ett av Sveriges största träindustriföretag. I våra anläggningar förädlar vi skogsråvara till klimatvänliga, högförädlade produkter såsom limträ, hyvlat, komponenter och KL-trä för byggande och boende på en global marknad.

Vårt timmer har sitt ursprung i ansvarsfullt brukade skogar i några av världens bästa råvaruområden för barrträ. Vi säljer även bioprodukter såsom bark, flis och spån till kunder inom pappers- och massaindustrin samt till energiframställning.

Setra har åtta produktionsenheter runt om i Sverige, sju sågverk och en förädlingsenhet där vi producerar limträ, komponenter och KL-trä.

Framtagandet av de nya förkortade byggreglerna innebär en stor förändring för sektorn i och med ett regelverk som i huvudsak utformas som funktionskrav. Detta ger samhällsbyggnadssektorn utökade möjligheter att påverka industrins fortsatta utveckling, vilket är positivt. Samtidigt läggs ett stort ansvar på sektorn att utarbeta branschstandarder och överenskommelser gällande verifieringsmetoder till funktionskraven. Setra konstaterar därmed att remisstiden som delvis låg över sommar och semestertider, och dessutom gällde samtidigt för flera andra remisser från Boverket, inte var optimal. Det är viktigt att sektorn och berörda aktörer hinner sätta sig in i dokumentet och analysera dem konsekvenser som så stora förändringar kan medföra, vilket inte varit möjligt under den nuvarande processen.

Generella kommentarer

Setra konstaterar att avsikten med en minskad detaljeringsgrad i Boverkets föreslagna föreskrifter om allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader som ger sektorn bättre förutsättningar att fram nya innovativa lösningar, är lovvärd. Setra ser dock även risker med att lanseringen av reglerna i sin nuvarande form kan medföra en stor osäkerhet i hur reglerna ska tillämpas och verifieras. Borttagandet av fler av hänvisningarna till de väletablerade Eurokoderna är förenat med stor osäkerhet om vilka andra standarder som kan gälla. Detsamma gäller borttagandet av allmänna råd om exempelvis formfaktorer för vindlast och snölast, vilket kan leda till otydligheter för byggherren. Det optimala hade därför varit att lansera dem nya föreskrifterna samtidigt som den andra generationen Eurokoder som börjar gälla senast 2028-03-30. Därmed skulle man undvika att både myndigheter och byggbranschen i sin helhet ska behöva bekosta och arbeta med flera implementeringar av nya överlappande regelverk inom en relativ kort tidsram under perioden 2024–2028.

Det är en väsentligt stor förändring för sektorn i Sverige att för första gången får ansvaret att själv utforma eller fastställa de verifieringsmetoder och exempel som behövs för att uppfylla funktionskraven. Det är därför av avgörande vikt att tillräcklig tid ges till sektorn att få huvuddelen av den nya strukturen på plats innan föreskrifterna ska gälla skarpt. Den föreslagna implementeringstiden på ett år är därmed för snäv för att sektorn, kommunerna och centrala

aktörer som SIS ska hinna skapa nya arbetsformer, utbilda berörd personal och ta fram eller uppdatera publikationer som förtydligar och underlättar tillämpningen av regelverket. Setra anser därför att implementeringstiden behöver förlängas till minst två år, med start tidigast 1 juli 2025. Det pågår även flera andra parallella lagstiftningsprocesser på EU-nivå som kommer att påverka dem svenska byggreglerna inom dem närmaste åren. Det gäller bland annat Byggproduktförordningen (CPR), CPR Acquis, Building Product Digital Passport och Ecodesign for Sustainable Products regulation (ESPR). Det ursprungliga regeringsuppdraget anger till exempel att den nya regelmodellen ska vara bättre anpassad för digital tillämpning. Vi kan i remissen inte se hur detta har tillgodosetts genom bland annat synkning med pågående initiativ från sektorn i Sverige eller från olika EU-instanser. Setra önskar därför ett förtydligande av hur krav från dessa regelverk är tänkta att omhändertas av de nya föreskrifterna, eftersom ansvaret inte kan lämnas till industrin utan rimlig förberedelsestid.

Boverket har aviserat att vägledningar kommer att presenteras samtidigt med att regelverket träder i kraft i juli 2024. Setra anser att vägledningarnas omfattning, detaljeringsnivå och frågeställningar borde tillgängliggöras samtidigt som remissen för att sektorn ska kunna ta höjd på nödvändiga steg för fortsättningsarbetet. Det behövs bland annat vägledning om hur tolkning ska ske av begrepp som "Acceptabelt" och "Oacceptabelt", vilka används frekvent i regelverket, hur riskbedömningar ska genomföras samt vad som avses med en "Mindre avvikelse".

På ett flertal ställen i dokumentet hänvisas till "en person" som till exempel ska göra en kontroll, eller till ett förfarande som ska vara "fackmannamässigt", utan att nämna någonting om relaterat kompetenskrav. Det är viktigt att föreskriften preciserar att den nödvändiga kompetensen ska styrkas, såsom är fallet i allt fler europeiska länder. Den kommande andra generationens Eurokoder lyfter också upp frågan om att kompetens ska styrkas.

Att samhällsbyggnadssektorn får det nya ansvaret riskerar att leda till fortsatt godtyckliga beslut när enskilda byggnadsnämnder fastslår om Boverkets krav är uppfyllda eller ej. Därför behövs en samordnande funktion med mandat, ackreditering eller liknande som kan ge nationellt godkännande för verifieringsmetoder för funktionskrav och med uppgift att övervaka att nationell likriktning av byggnadsnämnders bedömningar uppnås och att motstridiga lokala tolkningar inte tillämpas.

De nu gällande dokumenten om allmänna råden och verifiering är kostnadsfria och tillgängliga för alla medan så inte är fallet när det gäller standarder. För att alla aktörer i sektorn ska kunna ta del av gemensamt överenskomna verifieringsmetoder behöver SIS-standarder och andra överenskomna dokument vara tillgängliga utan kostnad även fortsättningsvis. Boverket behöver redan nu tydliggöras och försäkra sektorn att kommer att förbli så.

Det är också bra att Boverket i det senaste förslaget anger Eurokoderna som en standard som sektorn kan använda, från det att det överhuvudtaget inte nämndes i ett tidigare förslag.

Setra anser dock att förslaget även i sin nuvarande utformning är fortfarande otydligt och riskerar att skapa en stor osäkerhet inom sektorn, och leda till tolkningar som blir snarare ett hinder än en möjlighet. Förslaget och implementeringsprocessen behöver därför ses över och revideras utifrån sektorns inkomna synpunkter. I det avseendet delar vi samma uppfattning som branschorganisationer såsom Byggmateriälsindustrierna eller Byggföretagen, vilket återspeglas delvis i nedanstående specifika kommentarer.

Specifika kommentarer

AVDELNING I. ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 §

I paragrafen nämns "andra anläggningar än byggnader" utan att exempel ges på dessa eller på byggnadsverk som inte hör dit, vilket kan leda till otydlighet. På samma sätt anges att föreskrifterna inte gäller "anordningar som hör till järnvägar, tunnelbanor, spårvägar, vägar och gator". Vilka anordningar som menas är otydligt. Exkluderas byggnader såsom tåg- eller busstation? Gäller det cykelparkering, privat garage och carport men inte allmänna parkeringar? Ett förtydligande av vad som menas här vore önskvärt. Exempel på byggnadsverk som kanske skulle klassas under "andra anläggningar än byggnader" eller "anordningar i anslutning till trafikleder" anges senare i dokumentet, men skulle passa bättre här i början.

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 §

I paragrafen där det anges att "mindre avvikelse får göras" behövs ett förtydligande. Senare förekommer formuleringen "någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt". Här är "avsevärd olägenhet" lika otydlig och kompetenskrav för den som har "annan synpunkt" specificeras inte. Det är nödvändigt att förtydliga den delen.

Byggprodukter och material

6 §

I paragrafen saknas "Verifieringen ska motsvara minst vad som är beslutat för CE-märkning av liknande produkter", som finns i nu gällande BFS/EKS. Har detta uteslutits avsiktligt, eller är det tanken att sektorn, SIS eller någon annan ska specificera detta?

AVDELNING II. UPPFÖRANDE AV NYA BYGGNADER

1 kap. Övergripande bestämmelser

3 §

I paragrafen anges att byggherren får avgöra om en mindre avvikelse från föreskrifterna kan göras. Denna formulering ger en enskild aktör ett mandat att ta ett väsentligt beslut. Föreskriften har dock inte angett en klar definition av vad som kan anses vara "en mindre avvikelse". Detta kommer att leda till juridisk osäkerhet och olika bedömningar i olika projekt, kommuner osv vilket är mycket problematiskt.

8 § Projektering och utförande

I paragrafen anges att byggnader ska projekteras "på ett fackmässigt sätt". Vad som är ett fackmässigt sätt förklaras något senare i dokumentet utan att det blir tydligare. Kompetens kring projektering är en viktig fråga som behöver skärpas upp och kompetenskrav för konstruktörer och projektörer behöver sättas på de som ska projektera byggnadsverk. Det är vidare viktigt att kompetensen kan styrkas. Många andra länder har motsvarande kompetenskrav och Setra föreslår att regelverket kompletteras med en paragraf om detta, t ex om licensieringsförfaranden för att styrka kompetens.

Under 8 § och 11 § förekommer begreppet "konsekvensklass" som sedan tidigare används i flertalet EU-länder vid frågan om "säkerhetsklass", vilket är bra i harmoniseringssynpunkt. "Säkerhetsklass" såsom den tidigare använts av hela den svenska byggnadssektorn och finns i nuvarande BFS/EKS finns inte längre i förslaget. Vi anser att det vore lämpligt att ta upp detta under "Definitioner", inte minst för att geokonstruktioner till exempel har en annan användning av begreppet "säkerhetsklass".

2 kap. Allmänna krav

1 § Denna avdelning innehåller krav på bärförmåga, stadga och beständighet vid uppförande av nya byggnader.

De av Boverket föreslagna Allmänna råden öppnar upp för att andra normer än eurokoder kan användas. Eurokoderna är väl förankrade och väl etablerade i branschen. Med nuvarande formulering kan exempelvis delar av en byggnad eller byggsystem beräknas enligt Eurokoder, och andra delar enligt en annan standard så länge beräkningen uppfyller funktionskraven. Setra anser att den nuvarande skrivningen skapar stor osäkerhet om vad som gäller, till exempel när en tredje part utan kunskap om den andra icke Eurokod-standardens anlitas för oberoende kontroll. Att olika typer av beräkningsstandarder kan komma att blandas i samma projekt är problematiskt. Ett sätt att undvika otydligheten här vore att regelverket återinför hänvisningen till eurokoder som ett generellt krav, eventuellt med ett tillägg att andra krav kan gälla under förutsättningen att alla relevanta inblandade parter besitter kunskap och kompetens om dessa andra krav.

5 kap. Material och geometri

Setra noterar att stora delar av de tidigare reglerna på materialnivå nu har tagits bort av Boverket, till exempel alla nationella val i EKS, och att standardiseringen nu därför kommer att behöva hantera detta framöver.

Setra kan konstatera att det arbete som nu hamnar på standardiseringen och framförallt hos SIS är mycket omfattande att sätta och administrera under en relativt kort tidshorisont innan regelverket träder i kraft i juli 2024. Det är sannolikt att de tekniska kommittéer som ska hantera detta inte har de resurser som krävs, vilket innebär att de nya reglerna förmodligen inte uppnår rätt kvalitet och tydlighet.

Hittills har de nationella valen och standarder varit fritt tillgängliga men i och med de nya reglerna upphör detta. Inte heller eurokoderna är fritt tillgängliga framöver. Behovet av att behöva köpa regelverk för att kunna uppfylla lag och funktionskrav framöver kan bli kännbart för framför allt mindre aktörer, och leda till en snedvriden konkurrens.

7 kap. Lastkombinationer och partialkoefficienter

17 §

I Tabell 7:14 nämns "Massivt trä" där Setra tror att man menar "Konstruktionsvirke". Det råder en stor otydlighet kring begreppet "Massivt trä" som många associerar med bland annat både Limträ och KL-trä (korslimmat trä). Setra föreslår därför att "Massivt trä" ersätts med "Konstruktionsvirke" i tabellen. Vidare saknas "Korslimmat trä" vars γ_M har ett värde på 1,25 i Sverige. Slutligen föreslår vi att "Förband" ersätts med "Träförband" samt att "Spikplåtar" ersätts med "Spikplåtsförband", för att särskilja dessa från andra typer av förband (till exempel helt stål mot stål) som kan förekomma vid stora träkonstruktioner.

19 §

I paragrafen tas upp krypning i murverk. Vi anser att en liknande paragraf borde finnas för krypning hos trä, som påverkar bland annat långtidsegenskaper och tvärkraftkapacitet.

Generell kommentar om återbruk och ändring av byggnader

I dokumentet finns flera skrivningar om återbruk men hur återbruk ska hanteras saknas i själva regelverket. Hur återbrukade bärverksdelar ska hanteras behöver preciseras ytterligare i regelverket.

Del 2 av EN 1990 i den andra generationens Eurokoder behandlar ändring av befintliga byggnader och är ett lämpligt dokument där Boverket kan hämta nödvändiga formulering om funktionskrav vid dimensionering av befintliga byggnader.

Sammanfattningsvis

Processen med dem nya byggreglerna har hittills bedrivits på ett sätt där många inom sektorn anser att de inte blivit lyssnade på, och förslaget nuvarande utformning innehåller en hel del otydligheter vilket skapar oro och osäkerhet inför framtiden. Setra menar därför att Boverkets föreslagna "föreskrifter och allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m." ännu inte uppfyller de syfte och mål som definierades ursprungligen. Sektorn har inte heller möjlighet att få en organisation på plats och planera för de resurser som krävs innan förslaget är tänkt att börja gälla i juli 2024. Boverket behöver därför planera för en tillräckligt lång övergångsperiod, och behålla det totala ansvaret för regelverk och samhällskrav till dess att sektorn kan komma igång med ett välfungerande alternativ. Vi anser därför att det enda rätta är att genomföra en ordentlig omarbetning av förslaget, och senarelägga sjösättningen av dem nya byggreglerna.

Frågor med anledning av detta remissvar kan ställas till:

Björn Kjellberg, *Teknisk Chef*, bjorn.kjellberg@setragroup.com

alt.

Daniel Wilded, *Produktchef*, daniel.wilded@setragroup.com

Med vänlig hälsning

Björn Kjellberg

Teknisk Chef Bygglösningar

Setra